

Sammendrag: Saken gjaldt klage over beslutning om strykning av produkt. Klager anførte at beslutningen måtte settes til side fordi produktet ikke hadde vært tilgjengelig i utsalgene. Klager anførte at det var forhold ved ut salg i to byer som ga grunnlag for å sette til side salgsmålingen som lå til grunn for strykningen. Nemnda kom på bakgrunn av opplysningene i saken til at det ikke var grunnlag for å sette til side salgsmålingen. Variasjonene i salg lå innenfor det som var påregnelig, og det var ikke sannsynliggjort at det var feil ved fremstillingen av klagers produkt i det ene utsalget.

**Sak nr. 2/2023, Inr. KVIN-2024-1
Klage fra Fondberg AS
over avgjørelse om strykning av produktet
Cavalchina Bianco di Custoza.**

Den 8. april 2024 ble det holdt møte i Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. Deltakere var leder i Arbeidsretten Tron Løkken Sundet (leder), advokat Marianne Hammer, advokat Alf Amund Gulsvik og advokat Jenny Sandvig.

Artikkel nr. 1379501 Cavalchina Bianco di Custoza har vært i Vinmonopolets basisutvalg fra mai 2001. Produktet sorterer under produktgruppen Hvitvin < 9 g sukker per liter, prissegment 2, som har styringstall 35. I perioden 11. januar 2023–30. januar 2023 solgte artikkelen 5754 liter og ble rangert som nummer 36. Produktet som ble rangert som nummer 35, solgte 5766,75 liter.

Vinmonopolet meddelte 18. juli 2023 at produktet ville bli strøket. Fondberg AS klaget samme dag over beslutningen om strykning. Klagen er rettidig.

Klagerens hovedanførsler:

Produktet har hatt svak tilgjengelighet og omsetning ved butikkene i Mo i Rana og i Sandnes. Det er derfor ikke grunnlag for strykning.

I Mo i Rana har produktet et salgsopphold på 70 dager. Det tilsier at produktet enten ikke har vært plassert ut i butikken eller det har vært feilplassert.

Butikken i Sandnes Sentrum har ikke hatt tilstrekkelig beholdning av artikkelen.

I dette tilfellet er det liten forskjell i omsetning mellom produktene rangert som nummer 35 og 36. Manglene ved tilgjengelighet og omsetning har derfor virket inn på salgsmålingen.

Vinmonopolets hovedanførsler:

Butikken i Mo i Rana solgte 30. desember 2022 én flaske av klagers produkt. Neste registrerte salg er 10. mars 2023. Dette er 70 kalenderdager uten registrert salg, hvorav 58 salgsdager. Butikken har i perioden ikke mottatt ytterligere flasker, noe som indikerer at registrert beholdning har vært korrekt. Det må ut fra opplysningene i saken legges til grunn at produktet har vært tilgjengelig i utsalget med korrekt plassering, og ikke har vært flyttet ut på lager eller vært feilplassert i butikklokalet.

Det har ikke vært utsolgsituasjoner ved butikkene i Sandnes som har påvirket salgsmålingen på rettsstridig måte. Butikken Sandnes Sentrum har i måleperioden vært utsolgt for artikkelen i 11 dager, herunder en periode hvor leveringstiden ble forlenget på grunn av streik hos klagers underleverandør. Klager har formodentlig ment å påpeke utsolgsituasjonen for butikken Sandnes Kvadrat. Denne butikken har vært utsolgt for artikkelen i 21 dager i måleperioden. Utsolgsituasjonen har blant annet oppstått i tilknytning til påske.

Varetilgjengeligheten for klagers produkt har derfor vært god, innenfor normalen, og ikke lavere enn konkurrerende produkter.

Klagenemndas vurdering

Regler om strykning av produkter i basisutvalget er inntatt i innkjøpsforskriften (FOR-1993-12-21-1218) § 2-2 og § 6-2, jf. innkjøpsreglementet punkt 3.1.

Innkjøpsforskriften § 2-2 første og andre ledd lyder:

«Vinmonopolets basis- og partiutvalg skal være sammensatt ut fra en vurdering av faktisk og forventet etterspørsel. Vareutvalget i de enkelte utsalg skal tilpasses etterspørselen i utsalgenes salgsområder. Andre produkter fra basis- og partiutvalget som utsalget ikke leverer, skal kunne leveres etter bestilling.

Basisutvalget inndeles i produktgrupper. For hver produktgruppe fastsettes et maksimalt antall produkter. Produktgruppene skal bestå av produktene med høyest salgsvolum på landsbasis målt i en nærmere bestemt periode. Dersom et produkt ikke har solgt tilstrekkelig til å opprettholde plassen i produktgruppen, skal videre innkjøp av produktet stanses.»

Nemnda har i flere avgjørelser understreket at bestemmelsene om strykning er absolutte og objektive, og ikke gir rom for skjønn. Det betyr at selv små differanser i salg av produkter kan gi grunnlag for strykning dersom produktet som følge av differansen rangeres utenfor styringstallet for produktgruppen.

Et produkt kan likevel ikke strykes dersom det har skjedd feil ved salgsmålingen som har fått betydning for rangeringen. Det følger av nemndas praksis at utsolgtgrad er forhold som kan ha påvirket salget og kan gi grunnlag for å sette til side avgjørelsen om strykning, jf. nemndas sak nr. 1/2014, 6/2014, 8/2014, 4/2016, 2/2017, 1/2018, 6/2019, KVIN-2020-9 (sak 9/2019) og KVIN-2020-12 (sak nr. 8/2020).

Saken reiser spørsmål om butikkene Sandnes Sentrum og Sandnes Kvadrat har hatt utsolgtgrader som har påvirket tilgjengeligheten. Utsolgtgrad påvirkes av butikkens opplegg for bestilling av varer. Dette vil blant annet bero på størrelsen på lagerføringen, og på hvilket tidspunkt og ved hvilken beholdning utsalgene bestiller nye varer («bestillingspunktet»).

Valg av bestillingspunkt mv. hører som utgangspunkt under det forretningsmessige skjønnet som ikke kan prøves av nemnda, jf. nemndsforskriften (FOR-2006-03-24-376) § 3 siste ledd. Nemnda kan imidlertid prøve om det foreligger saksbehandlingsfeil og om det er lagt vekt på utenforliggende hensyn, om det foreligger usaklig forskjellsbehandling og om skjønnsutøvelsen er åpenbart urimelig.

Nemnda har tidligere presisert at «bestillingspunktet i alminnelighet ikke [kan] settes til null, men må bygge på et skjønn hvor det legges vekt på salgsvolum, omløpshastighet for produktet og hensynet til en effektiv butikkdrift», jf. sak nr. 1/2018. Utsolgtgrader vil forekomme uten at det gir grunnlag for å sette til side en salgsmåling. I vurderingen av om utsolgtgrad har påvirket salgsmålingen på en måte som gir grunnlag for å sette til side avgjørelsen om strykning, vil den generelle varetilgjengelighet kunne gi veiledning, men er ikke uten videre avgjørende.

Vinmonopolets innkjøpsbetingelser punkt 2 «Bestillingsbetingelser» underpunkt 2.5 presiserer at kvantum i den enkelte bestilling «styres på grunnlag av forventet etterspørsel til enhver tid og butikkens krav til omløpshastighet på lager», og at kvantum fastsettes i den enkelte bestilling. De praktiske forholdene må også tillegges vekt, for eksempel hvor stort lager det enkelte utsalget kan ha.

Vinmonopolet har vist til at tilgjengeligheten generelt sett har vært god i måleperioden. Måleperioden hadde 140 salgsdager. For de 58 butikkene i målegrunnlaget utgjør det til sammen 8120 salgsdager. Klagers produkt var samlet sett utsolgt i 130 dager, noe som gir en generell varetilgjengelighet på 98,4 %. Klager har ikke bestridt at den generelle varetilgjengeligheten har vært god.

Spørsmålet er om det er forhold ved tilgjengeligheten i butikkene i Sandnes og Mo i Rana som gir grunnlag for å sette til side salgsmålingen.

Utsolgtgrad ved butikkene i Sandnes

Vinmonopolet har presisert at klagers anførsler for så vidt gjelder Sandnes Sentrum må forstås slik at det gjelder butikken Sandnes Kvadrat.

Butikken i Sandnes Sentrum hadde 11 dager hvor produktet var utsolgt. Det var her to kortvarige perioder hvor produktet ikke var tilgjengelig: Butikken solgte siste flaske 11. januar, og mottok flere flasker den påfølgende dagen. Produktet ble utsolgt igjen 16. februar, og butikken fikk også den gangen ny leveranse dagen etter.

Deretter var det en lengre periode hvor produktet ikke var tilgjengelig: Produktet ble utsolgt fredag 21. april, men var ikke tilgjengelig igjen før tirsdag 2. mai. Dette utgjorde 8 salgsdager. Slik nemnda forstår Vinmonopolets saksfremstilling, var det i uke 16 (17.–23. april 2023) streik hos klagers underleverandør og distributør som førte til forsinkelser i leveringene, slik at produktet ikke var tilgjengelig igjen før uke 18 (tirsdag 2. mai). Klager har ikke bestridt at streiken har påvirket leveringstiden. Streik hos klagers underleverandør og distributør er i utgangspunktet forhold som er leverandørens risiko, jf. KVIN-2020-12. Det er ikke vist til omstendigheter i saken som tilsier at butikken skulle ha justert bestillingstidspunktet på grunn av slike ytre forhold. På denne bakgrunn kan nemnda ikke se at varetilgjengeligheten ved butikken Sandnes Sentrum gir grunnlag for å sette til side salgsmålingen.

Butikken Sandnes Kvadrat har i måleperioden vært utsolgt 21 dager. Utsolgdagene fordeler seg slik i måleperioden:

Butikken var utsolgt lørdag 28. januar, og mottok flere flasker mandag 30. januar. Ny utsolgsituasjon oppstod mandag 3. april. Grunnet påskehøytiden torsdag 6. april–mandag 10. april, var første mulige levering onsdag 12. april. Dette ga 5 utsolgdager. Butikken gikk igjen tom for artikkelen fredag 21. april og fikk ny leveranse 2. mai, som ga 8 utsolgdager; forsinkelsen er også her knyttet til streiken hos klagers underleverandør og distributør. Butikken gikk deretter tom for artikkelen tirsdag 16. mai og fikk ny leveranse mandag 22. mai, som ga 3 utsolgdager. Det var en ny utsolgsituasjon lørdag 17. juni, med ny leveranse torsdag 22. juni, som ga ytterligere 4 utsolgdager.

Antallet utsolgdager er etter nemndas vurdering innenfor de variasjoner som kan anses påregnelige, og gir i seg selv ikke grunnlag for å sette til side butikkens bestillingstidspunkter.

Manglende salg ved butikken i Mo i Rana

Ved butikken i Mo i Rana er det ikke registrert salg mellom 30. desember 2022 og 10. mars 2023, det vil si 70 kalenderdager, hvorav 58 salgsdager. Varetelling 19. januar 2023 viser at butikken hadde 12 flasker på lager. Dette fremstår isolert sett som ekstraordinært.

Spørsmålet er om produktet har vært plassert i butikken uten salg i denne perioden, eller om det manglende salget skyldes at produktet ikke har vært fremstilt i butikken, eventuelt har vært feilplassert i lokalet.

I butikkens oversikt fra varetellingen i januar, er produktet listet sammen med produkter i samme segment. Flere av produktene viser antall som ikke sammenfaller med enheter i forpakning på et lager. Det kan fra dette ikke sluttet at klagers produkt har vært plassert på lager eller at det i perioden desember–mars var plassert sammen med produkter i andre segmenter.

Vinmonopolet har undersøkt salgsmønster for de 10 nærmeste konkurrentene i samme segment i rangeringsrapporten. Konkurrentene med lengst tid mellom to salg i enkeltbutikker har opphold på 60, 77 og 90 kalenderdager. Dette er visstnok ikke unormalt blant øvrige artikler i andre segmenter og produktgrupper.

Andre forhold som taler mot at det har skjedd feil ved salget i Sandnessjøen er for det første at det har vært opphold i salget av klagers produkt i andre butikker. Butikken i Sandnessjøen solgte 1 flaske den 23. desember 2022, 1 flaske den 31. januar 2023 og 1 flaske den 23. mars 2023. Det gir opphold på 39 kalenderdager i desember–januar og 51 kalenderdager i januar–mars. Butikken i Steinkjer solgte 1 flaske den 17. januar 2023, og 1 flaske den 24. mars 2023, det vil si 66 kalenderdager. Begge butikkene hadde beholdning i hele det aktuelle tidsrommet. For det andre er det vist til at januar og februar tradisjonelt sett er måneder med lavest salg hos Vinmonopolet generelt sett, og de månedene med absolutt og relativt lavest salg av hvitvin. Butikkene i Mo i Rana, Sandnessjøen og Steinkjer skal også være butikker med lik profil og hvor hvitvin utgjør en lavere andel av salget enn i butikker ellers i landet.

Det er på denne bakgrunn ikke sannsynliggjort at det lange oppholdet for salget av klagers produkt skyldes feil ved varefremstillingen i butikken.

Etter dette tas klagen ikke til følge.

S l u t n i n g:

Klagen tas ikke til følge.

Tron Løkken Sundet

Marianne Hammer

Alf Amund Gulsvik

Jenny Sandvig

Avgjørelsen er godkjent i henhold til interne rutiner, og sendes ut uten signaturer fra den samlede nemnda.